

Tämä on rinnakkaistallenne. Sen viitetiedot saattavat erota alkuperäisestä /

This is a self-archived version of the original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Version: publisher's version

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä: /

To cite this article please use the original version:

Pulkka, Eeva-Kaisa 2020. Hiehoille ja umpilehmille omaa tilaa. Maatilan Pellervo: eläin (10), 21 - 22.

EEVA-KAISA PULKKA, teksti ja kuvat

Lapinniemen tilalla hiehoja on kasvatettu ulkotiloissa jo vuosia. Uuden hallin myötä myös umpilehmät saivat omat tilat, juuri niille suunnitellun ruokinnan ja ulkoilumahdollisuuden ympärivuoden.

Väliaita tarhassa ja makuuhallissa jakaa tiineet hiehot ja umpilehmät omiin osastoihinsa.

Hiehoille ja umpilehmille omaa tilaa

Udistushiehot ovat kasvaneet keiteleläisellä **Kaisa** ja **Lauri Kanasen** tilalla vuoden ympäri ulkotiloissa kymmenkunta vuotta pääosin hyvin kokemuksiin. Päätös rakentaa hiehoille ja umpilehmille omat tilansa kypsyi kuitenkin pitkänä, sateisena syksynä muutama vuosi sitten, kun ongelmia kasaantui.

”Hiehot kyllä viihtyivät hyvin ulkona, mutta märkänä syksynä olosuhteet menivät heikoksi ja siitä aiheutui turhia poistoja”, Kanaset kertovat.

Hiehoilla oli makuupaikka entisessä laakasiilossa ja ruokinta häkistä pellolla. Pitkinä sateisina jaksoina varsinkin ruokintapaikalta maa petti sorkkien alla pahasti.

Kanaset päätyivät investoimaan pressukaarihalliin, ruokintakatokseen ja niiden väliin jäävään jaloittelualueeseen.

”Se on täyttänyt paikkansa, pohja ei porkkaannu eikä karkaamisia tarvitse pelätä.”

Tiineiden hiehojen lisäksi uusissa tiloissa ovat myös umpilehmät, jot-

ka näin vapauttivat paikkoja lypsäville lehmille.

Hiehot ja umpparit erillään

Pressukaarihalliin tehtiin tavallisesta poiketen oikea kivijalka, mikä toi rakennukseen sekä vakautta että lisää sisäkorkeutta. Sisältä halli jaettiin kahteen osaan, toinen pääty on kestokuiviketilaa hiehoille ja toinen hiekkaparsilla umpilehmille.

Hallin edessä on niin ikään kahteen osaan aidalla jaettu jaloittelualue ja sen toisella laidalla ruokintakatos. Lantala on jaloittelualan sivulla.

Pressukaarihalli on kooltaan 9x20 metriä, tarhassa neliöitä on 510 ja lantala on 12x24 metriä. Koko investoinnin rakennuskustannus oli hieman yli 200 000 euroa. Rakentamassa oli kaksi kirvesmiestä ja tilanväki toimi apumiehinä tilan töiden ohessa.

Tarhan pohja on betonia ja lanta siivotaan siitä suojakelillä lantalaan. Tarhan liian tarkkaa siivousta vältetään talvella, sillä se tekee siitä helposti liukkaan. Kesällä kaikki hiehot ja um-

pilehmät laiduntavat.

Kestokuiviketilaan mahtuu hiehoja laskennallisesti 30, mutta tilanväen kokemusten perusteella 20 näyttäisi käytännössä olevan sopiva maksimimäärä. Tila kuivitetaan oljella noin kerran viikossa.

Myös hiekkaparsipuolella lantakäytävä siivotaan noin kerran viikossa traktorin etukuormaajalla ja samalla lisätään parsiin hiekkaa. Väli voi olla toisinaan harvempi eläinmäärästä riippuen. Kaikki 12 partta ovat harvoin yhtä aikaa tarpeen.

Kanasilla on 50 lypsävän parsinavetta, josta eläimet siirretään hiehoja umpiosastolle pellon poikki aidattua kujaa pitkin. Siemennysikäiset ja sitä nuorempi nuorkarja on navetas- ja tiineiltä hiehoilta vapautuneessa laakasiilossa.

Hienosäätöä toimintoihin

Ruokintakatoksen pöytä on läpiajettava ja Lauri Kananen tuo rehun siihen rehuleikkurilla. Kahtia jaettu tila palvelee varsinkin tässä suhteessa, tiineet

hiehot ja umpilehmät voidaan ruokkia eri rehuilla.

Pientä korjausta uusi rakennus tosin vaati. Umpilehmien hiekkaparsissa parrenerottajat jäivät liian lyhyiksi ja lehmät ovat päässeet makaamaan niiden takaosassa poikittain, jolloin lantaa kertyy parsiin. Kun parrenerottajia siirretään taaksepäin, usko Lauri Kananen ongelman poistuvan.

Parsien hiekkaa ei ole tarkoitus vaihtaa, vaan ne täytetään syksyisin ja talvella hiekkaa lisätään tarpeen mukaan. Lisäyhiekkaa varataan talven varalle parikymmentä kuutiota.

”Hiekka pitäisi kyllä olla katon alla tai muuten suojattuna, etteivät sadevedet kastelisi sitä ja se jäätyisi siten niin herkästi.”

Hiehojen olkipatja kasvaa talven mittaan, sillä se tyhjennetään vain kesällä hiehojen ollessa laitumella. Olkipatja toimii Kanasten kokemusten mukaan sitä paremmin, mitä kylmempi sää on.

Tarhaan kertyy luonnollisesti lunta ja menneenä talvena se oli välillä jäätikölläkin. Eläimet oppivat kuitenkin liikkumaan rauhallisesti eikä liukastumisia talvikeleillä ole sattunut. Myös se, ettei tiloissa ole kiimaisia eläimiä, pitää eläimet rauhallisempina.

Eläinten siirto voidaan tarvittaessa tehdä myös isännän rakentamalla siirtokärryllä, mikä on eläimille varsinkin liukkailla keleillä turvallisempaa. Eläinten siirtoja navetalta pressukarhiallille tehdään noin kerran kuukaudessa. □

Tiineiden hiehojen lisäksi uusissa tiloissa ovat myös umpilehmät, jotka näin vapauttavat paikkoja lypsäville lehmille.

Uuden rakennuksen myötä umpilehmät siirtyivät ulos ja navetassa vapautui parsia lypsäville.

Parrenerottajat jäivät umpilehmien parsissa hieman liian lyhyiksi ja lehmät ovat päässeet makaamaan poikittain. Lauri Kananen siirtää ne kesällä oikealle kohdalle.

Hiehot makaavat paksulla olkipatjalla. Kuiviketta lisätään aina tarvittaessa ja talven aikana kertynyt kerros tyhjennetään kesällä.

UMPILEHMILLE OMAT TILAT JA OIKEA RUOKINTA

Maailmalla puhutaan nykyään pelkän umpikauden sijaan transitiokaudesta, joka alkaa umpeutuksesta ja päättyy tarkkailuvaiheeseen, noin viikko poikimisen jälkeen. Tällä ajanjaksolla oleville lehmille on omat tilansa, joissa ne siirtyvät ryhminä vaiheesta toiseen. Poikiva otetaan erilleen juuri ennen poikimista, mutta tarkkailuosasto on ryhmälle yhteinen.

”Suomessa vastaavien tilojen suunnittelu on vielä uutta, mutta karjojen kasvun myötä ryhmittelyn tarve on kasvanut”, kertoo Työtehoseuran erikoistutkija **Janne Karttunen**, joka on selvittänyt isojen lypsykarjatilojen umpilehmäkäytäntöjä ja rakennusratkaisuja Savonia ammattikorkeakoulun hallinnoiman Umpi-hankkeen puitteissa.

Umpilehmien omia tiloja on alettu rakentaa sekä ruokinnallisista että taloudellisista syistä. Umpikaudelle sopivan ruokinnan järjestäminen on helpompaa ja varsinaisen navetan tilat voidaan käyttää kokonaan lypsäville lehmille.

Tiloilla hyödynnetään usein olemassa olevia tiloja, kuten vanhaa navettaa, laakasiiloa tai konehallia. Osalla tiloista on päädytty rakentamaan uudet tilat, jotka usein ovat edullisemmin rakennettavia kevytrakenteisia kylmäpihattoja.

”Ovatpa umpilehmät missä tilassa tahansa, niin tärkeintä on puhtaanapidon ja ruokinnan hoituminen sujuvasti konevoimin. Näihin töihin kuluu eniten aikaa ja käsityönä ne ovat raskaita tehdä”, Karttunen painottaa.

Umpilehmä arvostaa eniten riittävää ruokintatilaa ja vapaata ruokintaa sekä tilaa olla ja maata. Siirrot ryhmissä vähentävät lehmien stressiä ja kahinoita arvojärjestyksessä.

Siirtojen, hoidon ja tarkkailun sujumiseksi Karttunen pitäisi umpilehmät mieluummin pihapiirissä. Matkan päähän vieminen vie aikaa, eikä eläinten hoito ja tarkkailu ole yhtä intensiivistä.

Pian poikivat voivat olla yhtenä ryhmänä aina poikimishetkeen saakka, jolloin lehmän voi siirtää omaan karsinaan tai eristää muista irtaoidoilla.

”Eristäytyminen poikiessa on lehmälle luontaista ja sillä varmistetaan turvallinen poikiminen.”

Umpiosastojen lisäksi Karttunen näkisi mielellään vielä vastapoikineet omassa ryhmässään erityisen silmälläpidon alla ainakin viikon poikimisen jälkeen, mutta erilliset tarkkailuosastot vastapoikineille ovat vielä melko harvinaisia.

”Parin robotin karjassa eri umpikauden vaiheessa olevia lehmiä on jo useampia ja niiden ryhmittely on siten paremmin mahdollista. Pienemmissä karjoissa eri vaiheissa olevien ryhmittely ei välttämättä aina ole mahdollista.”

Tasaiset poikimiset ja vakaa maitotuotos X-Vik-siemenellä!

Kausivaihtelujen tasaamiseksi maitomäärän ja uudistuseläinten laadun hallinta on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää. Myös eläinten sopusuhtaisen koon ja maidon pitoisuuksien merkitys kasvaa.

X-Vik-siemen on näihin haasteisiin mitä parhaimpia työkaluja. Sillä varmistat juuri oikean lehmävasikoiden määrän ja niiden huippulaadun. Kun saat varmistettua uudistuseläimet parhaista lehmistäsi, voit lisätä liharotusiemennysten määrää ja kasvattaa välitysvasikkatuloja.

Monipuolisen X-Vik-sonnien valikoiman löydät Faban verkkokaupasta: webshop.faba.fi

